

Historische ontwikkeling

Het gehucht Spaanshuisken ontstond rond het kruispunt van de weg Spaanshuisken en de Dokter Felsweg. De oorsprong van het gehucht is niet helemaal duidelijk, maar de meest plausibele verklaring is dat hier een functionaris van de Spaanse koning woonde. Dat kan om de beheerder van de bossen van de koning, het Koningsbosch, gaan. In de 18e eeuw zou het zijn naam, *Spaansche Huiskens*, hebben gekregen. De naam werd later verkort tot Spaanshuisken.

Ruimtelijke karakteristiek

De kern van het gehucht wordt nog altijd gevormd door het genoemde kruispunt. Aan drie zijden (noord, zuid en oost) wordt het gehucht omsloten door de Nederlands-Duitse landsgrens; het gehucht strekt zich van noord naar zuid en naar het oosten uit tot aan de landsgrens. Vanaf het kruispunt is die grens naar drie zijden te beleven, zij het dat het grensbord aan de zuidelijke zijde van het gehucht vanaf het kruispunt niet zichtbaar is, de andere twee wel.

De oudste concentratie bebouwing ligt langs de zuidzijde van de weg; aan de noordzijde was in de vroege 19e eeuw slechts één gebouw aanwezig (Spaanshuisken 16). Deze stedenbouwkundige structuur is grosso modo nog te herkennen, met die kanttekening dat de bebouwing aan de noordzijde zich verder heeft uitgebreid. Een deel daarvan is inmiddels ook alweer 19e-eeuws; er is dus sprake van een geleidelijke expansie die historisch relevant is. De totale bebouwingsstructuur binnen het ensemble is daarmee waardevol, met uitzondering van relatief recente toevoegingen (> 1975) zoals de stal achter Dokter Felsweg 24 die zich niet in de historische structuur voegt.

Qua infrastructuur is naast de wegenkruising ook het pad tussen Spaanshuisken 14 en 16 van belang, het begin van een vroegere weg. Aan het kruispunt van de twee grote wegen staat een kapel uit 1859. De kapel staat juist op deze plek omdat tijdens het bewind van Bismarck in Duitsland (Kulturkampf met een strenge scheiding van staat en religie) weinig mogelijkheden hiervoor bestonden. Blijkens een gevelsteen werd de kapel gesticht door inwoners van het aangrenzende Duitse Saeffelen. De relatie met de grens als lijn door het landschap is derhalve erg sterk.

De bebouwing langs de zuidzijde van de weg Spaanshuisken heeft diepe tuinen met plaatselijk nog aanwezige opgaande beplanting. Wat in de verkaveling minder herkenbaar is, is de grens. Aan de zuidzijde loopt de grens nog altijd over een kavelgrens, aan de oost- en noordzijde maar gedeeltelijk.

Cultuurhistorische waarden

In het gehucht Spaanshuisken hebben cultuurhistorische waarde: de kruising van de wegen Spaanshuisken en Dokter Felsweg, de kapel met bijbehorende objecten op het kruispunt van beide wegen, de agrarische historische bebouwing langs beide wegen, de (nog slechts plaatselijk) ruimtelijk in de verkaveling herkenbare grens die het gehucht omgeeft (vooral aan de zuid- en noordzijde van het ensemble) en de smalle diepe tuinen aan de zuidzijde van het gehucht waarin zich opgaand historisch groen bevindt. Bijzonder te noemen zijn enkele beeldbepalende bomen. Relevant is ook het pad tussen Spaanshuisken 14 en 16.

Spaanshuisken richting het zuiden, met op de achtergrond het Duitse landelijk gebied (foto: Luuk Keunen, 6 mei 2014).